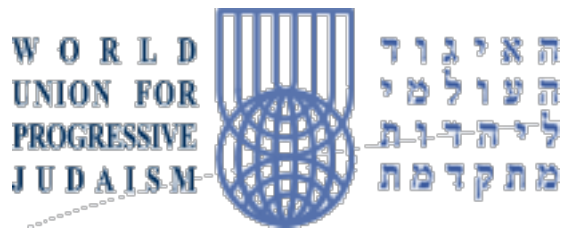


5775



Torah from Around the World

Rabbi Nechoenja, de zoon van HaKana, zegt: Ieder die het juk van Wijsheid op zich neemt, zal geen last hebben van politieke onderdrukking en van dagelijkse zorgen. Maar ieder die het juk van Wijsheid afwerpt, zal last hebben van politieke onderdrukking en van dagelijkse zorgen.

[Pirke Awot V:5. Uit: Spreuken over de Fundamenten, uitgave Amphora Books]

Sjabbat 30 mei 2015 / 12 siewan 5775, Naso, Bemidbar/Numeri 4:21 – 7:89
Tanach, blz. 270 – 282
Haftara: Sjoftiem/Richteren 1:3-2-2:23
Tanach, blz. 485 - 489

Commentaar: Rabbi Lord Jonathan Sacks

Vertaler: Sera Spanier

[Oorspronkelijke Engelse versie](#)

Over leiderschap: de politiek van de afgunst

Weinig zaken in de Tora zijn meer revolutionair dan het concept van leiderschap. In de Oudheid waren gemeenschappen hiërarchisch georganiseerd. De meeste mensen waren arm, hadden honger en leden aan ziektes. Over het algemeen waren zij analfabeet. Zij werden door de machthebbers gebruikt als middel om zich te verrijken en macht te verwerven in plaats van gezien als mensen met eigen rechten; het idee van mensenrechten kwam pas in de 17^e eeuw tot stand. In bepaalde tijden waren zij te vergelijken met een groep slaven, die dikwijls werd gebruikt om monumentale gebouwen te bouwen ter meerdere glorie van sommige koningen. In andere tijden werden zij gedwongen dienst te nemen in het leger om de imperialistische plannen van de heerser te verwerkelijken.

Heersers hadden dikwijls de absolute macht over leven en dood van hun onderdanen. Koningen en farao's waren niet alleen staatshoofden, maar zij bezaten ook de hoogste godsdienstige rang als kinderen van de goden of halfgoden. Hun macht stoelde niet op de instemming van degenen die zij regeerden, zij werd gezien als horend tot de orde in het heelal; zoals de zon de hemel regeerde en de leeuw als koning der dieren het dierenrijk bestierde, zo regeerden koningen over hun volkeren. Zo waren de zaken in de natuur en de natuur zelf was heilig.

De zienswijze van de Tora staat hier haaks op. Niet alleen koningen, maar iedereen - ongeacht huidskleur, cultuur, godsdienst of klasse - is geschapen naar het beeld van God. In de Tora spoort God zijn speciale volk, Israël, aan om de eerste stappen te zetten van wat uiteindelijk kan leiden tot een echte egalitaire maatschappij; of om het nog duidelijker te zeggen, een maatschappij waarin waardigheid - *kavod* - niet afhankelijk is van macht, rijkdom, of afkomst.

Vandaar dit concept van *leiderschap als dienstverlening*, waar we nader onderzoek naar zullen doen in de sidra Korach. De hoogste titel die Mosjé in de Tora wordt gegeven is dat hij een *eved haShem*, 'een dienaar van God', was. Hij werd het meest geprezen om het feit dat hij „erg bescheiden was, meer dan wie dan ook op aarde.” (Wajikra12:3) Leiden is dienen. Grootheid zit in bescheidenheid. Zoals het in de Spreuken der Vaderen staat: „Trots doet een man afglijden, maar de bescheiden mens behoudt zijn eer.” (Spreuken der Vaderen 29:23)

De Tora wijst ons in de richting van een ideale wereld, maar veronderstelt niet dat we die al hebben bereikt of binnen bereik hebben. De mensen die Mosjé leidde waren, zoals de meesten van ons vandaag de dag, nog geneigd ambitieus te zijn, van alles te willen, ze hadden te lijden van ijdelheid en van een opgeblazen zelfbeeld. Zij hadden nog het menselijke verlangen naar eer, status en respect. Mosjé moest oog hebben voor deze stand van zaken. Het zou een belangrijke bron van conflicten worden in de daarop volgende maanden en jaren. Dit is een van de hoofdthema's van het boek Bemidbar.

Op wie waren de Israëlieten jaloers? De meesten van hen wilden niet Mosjé zijn. Hij was tenslotte degene die met God sprak en tot wie God sprak. Hij bracht wonderen tot stand, bracht plagen over de Egyptenaren, wist de Rode Zee te splijten en gaf de mensen water uit een rots om te drinken en manna uit de hemel om te eten. Weinigen zouden de hoogmoed hebben gehad om te denken dat zij deze dingen konden doen.

Maar zij hadden wel een reden om wrok te koesteren voor het feit dat het religieuze leiderschap toevertrouwd was aan slechts één stam, de stam Levi, en dan ook nog aan één familie binnen die stam, de Cohaniem, de mannelijke afstammelingen van Aharon. Nu het Tabernakel op het punt stond om ingewijd te worden en het volk aan het begin stond van de tweede helft van zijn reis - van Sinaï naar het Beloofde Land - bestond er een echt risico op jaloezie en vijandschap.

Dit is de hele geschiedenis door een constante. „We wensen”, zei Shakespeare, „de talenten van deze man en het bereik van die man”. Aeschylus zei: „Slechts weinig mensen hebben een dusdanig karakter dat zij zonder afgunst een vriend die het voorspoedig gaat in ere kunnen houden.” Goethe waarschuwde dat „hoewel haat actief is en afgunst vaak in stilte geleden wordt, het maar één stap is van afgunst naar haat.” Joden moeten dit tot in het diepst van

hun ziel weten. We zijn dikwijls benijd en al te vaak is deze afgunst veranderd in haat, met alle tragische consequenties van dien.

Leiders dienen zich bewust te zijn van de gevaren van afgunst, vooral bij de mensen die zij leiden. Dit is een van de verbindende thema's uit de lange en op het eerste gezicht onsamenhangende parasja Naso. In deze parasja zien we hoe Mosjé geconfronteerd wordt met drie potentiële bronnen van afgunst. De eerste is verbonden met de stam Levi. Zij hadden een reden om onvrede te hebben over het feit dat het priesterschap naar slechts één man en zijn nakomelingen ging: Aharon, de broer van Mosjé.

De tweede reden had te maken met individuen die noch tot de stam Levi behoorden noch tot de familie van Aharon, maar die van mening waren dat ze het recht hadden om heilig te zijn, dat wil zeggen dat ze een speciale intense relatie met God zouden moeten hebben, zoals de Cohaniem (Hebreeuwse woord voor priesters, red.) die ook hadden.

De derde reden had te maken met het leiderschap van de andere stammen, die zich mogelijk buitengesloten voelden van de dienst in het Tabernakel.

We zien Mosjé achtereenvolgens omgaan met al deze potentiële gevaren. Eerst geeft hij ieder lid van de stam Levi een speciale rol bij het dragen van de vaten, het meubilair en het staketsel van het Tabernakel als ze van plaats naar plaats trekken. De heiligste voorwerpen moesten worden gedragen door de leden van de Kohat-clan. De Gersjonieten moesten de kleding, kleden en gordijnen dragen. De Merarieten moesten de planken en andere onderdelen dragen van het staketsel van het Tabernakel. Elke clan had, met andere woorden, een speciale rol tijdens de plechtige processie als het Huis van God door de woestijn werd gedragen.

Vervolgens houdt Mosjé zich bezig met de individuen die een niveau hoger willen wat betreft heiligheid. Dit, zo lijkt het, is de onderliggende logica van de nazireeër: het individu dat een eed aflegt om zich afgezonderd te houden als een wijding aan de Heer (Bemidbar 6:2). Hij mocht geen wijn drinken noch een ander product van druiven nuttigen; mocht zijn haar niet knippen en mocht zichzelf niet verontreinigen door contact met een dood mens of dier. Een nazireeër worden was, lijkt het, een manier waarop je voor jezelf tijdelijk het afgezonderde bestaan kon verwerven dat hoorde bij het priesterschap; het gaat om een vrijwillig aangegane extra graad van heiligheid (Maimonides, Hilchot Sjemitta weYovel 13:13).

Tenslotte houdt Mosjé zich bezig met het leiderschap van de stammen. Het zich sterk herhalende hoofdstuk zeven van de parasja somt de offers op van ieder van de stammen, die werden gebracht ter gelegenheid van de inwijding van het altaar. Hun offers waren identiek en de Tora had de beschrijving van hun bijdragen kunnen inkorten door het beschrijven van de giften van één stam en daarna te vermelden dat iedere stam dezelfde offers bracht. Maar juist de herhaling heeft het effect dat benadrukt wordt dat iedere stam zijn eigen unieke moment van glorie had. Elke stam kreeg, door diens bijdrage aan het Huis van God, de eer die hem toekwam.

Deze vertellingen zijn niet de hele tekst van sidra Naso, maar omvangrijk genoeg om iets dat iedere leider en elke groep serieus dient te nemen op te merken. Zelfs wanneer mensen in principe accepteren dat elke mens gelijkwaardig is, en zelfs wanneer zij leiderschap als een

vorm van dienstvaardigheid zien, sterven oude, niet-functionele passies vaak een moeizame dood. Mensen gunnen nog altijd anderen hun succes niet. Zij voelen nog altijd dat de eer naar anderen is gegaan, terwijl die eer, vinden zij, hen toekomt. Rabbi Elazar haKappar zei: „Afgunst, lust en het najagen van eer drijven een mens de wereld uit.” (Misjna Avot 4:21)

Het feit dat dit destructieve emoties zijn, voorkomt niet dat sommigen - misschien wel de meesten van ons - ze van tijd tot tijd hebben; niets kan de harmonie in de groep zo verstoren als deze emoties.

Dat is een van de redenen waarom een leider bescheiden moet zijn. Hij of zij zou geen van deze gevoelens moeten hebben. Maar een leider moet zich er ook van bewust zijn dat niet iedereen bescheiden is. Iedere Mosjé heeft een Korach, iedere Julius Caesar een Cassius, iedere Duncan een Macbeth, iedere Othello een Jago. In vele groepen is er een potentiële dwarsligger, die zichzelf gekwetst voelt. Zij zijn vaak een dodelijke vijand van de leider en zij kunnen de groep grote schade berokkenen.

Er bestaat geen manier om dit gevaar helemaal uit te bannen, maar Mosjé laat ons in de parasja van deze week zien hoe je je moet gedragen. Geef iedereen evenveel eer. Geef speciale aandacht aan de groepen die zich mogelijk benadeeld voelen. Geef iedereen een gevoel dat zij worden gewaardeerd. Zet iedereen op zijn of haar moment in de schijnwerper, zelfs al is het voor de vorm. Geef zelf het voorbeeld van nederigheid en bescheidenheid. Maak aan iedereen duidelijk dat leiderschap een vorm van dienstbaarheid is, en niet gaat om status. Vind manieren om degenen met een speciale passie de gelegenheid te bieden om daaraan uiting te geven. En zorg ervoor dat iedereen de kans krijgt om een bijdrage te leveren.

Er is geen afdoende manier om de machinaties voortkomend uit afgunst te vermijden, maar er zijn manieren om ze te minimaliseren en onze parasja geeft het voorbeeld hoe je dit kan doen.